CENTRALIZACYA

TOWARZYSTWA DEMOKRATYCZNEGO POLSKIEGO

DO

OGÓŁU TOWARZYSTWA.

OBYWATELE!

W sprawozdaniu z upłynionego roku prac naszych zapowiedzieliśmy jednę jeszcze kwestyą z epoki drugiéj; którą nazwaćby można kwestyą zamykającą — na niéj bowiem nietylko skończyć mamy to wszystko, co się dotyczy okresu walki o niepodległość, ale nadto zebrać rzucone dotąd myśli w kwestyach poprzednich i postawić je razem pod dwoma naczelnemi względami, jako to: wad i niedostateczności dotychczasowych powstań — i obok tego środków, któremi przyszły ruch rewolucyjny w Polsce do właściwéj jemu potęgi wyniesiony być może.

Naznaczając dla téj ostatniéj kwestyi podobny zakres, nie myślimy zajmować Towarzystwa samém tylko powtarzaniem lub uporządkowaniem tego, co dotąd mówione było. Bezwątpienia iż między głównemi celami i ten uboczny osiągnięty zostanie. Towarzystwo mając przed sobą odbytą w poprzednich kwestyach dyskusyą, przy jéj obecném zakończeniu, chętnie ją zapewne przejrzy na nowo, otrzymane wypadki zbliży do siebie, porówna i co najważniejszém uważać będzie, w pewną całość ułoży; lecz główne przeznaczenie kwestyi niniejszéj, i czego najwięcéj po niéj spodziewać się możemy, jest to właśnie, iż ona nastręcza nam sposobność rzucenia nowego światła na przedmioty dotychczas rozbierane, pozwala przypatrzyć im się raz jeszcze z odmiennéj strony, wesprzeć pojęcia i przekonania nasze świeżemi dowodami, a przez to i samym się umocnić i silniejszą wypowiedzieć walkę wszelkiego rodzaju błędom, przesądom lub uprzedzeniom jakie w téj mierze napotykać się dają.

Dotąd powiększéj części czerpaliśmy i wyprowadzali kwestye nasze w przedmiocie przyszłych usiłowań o niepodległość kraju, już to z samej natury ruchu rewolucyjnego, już to ze szczególnego położenia, w którém się naród znajduje. Potrzeba nadzwyczajnych wysileń — potrzeba oparcia się zewnętrznemu nieprzyjacielowi i w tym samym cza-

sie przytłumienia wewnątrz anarchii, egoizmu, cząstkowych interesów — potrzeba poruszenia całych mas ludu, obudzenia jego energii, utrzymania wytrwałości — słowem wskrzeszenia rewolucyi i użycia jéj potęg na korzyść celów przez nią samę wytkniętych, kazały nam oprzeć się na władzy całą wszechmocnością dyktatury przyodzianéj, wyprowadzić ją z łona wstrząśnień pierwotnych, podnieść i utwierdzić na myśli przyszłemu rewolucyjnemu ruchowi jedynie przewodniczyć mogącéj. — Jak najmocniéj przejęci koniecznością takiéj a nie innéj władzy w powstaniu, które już z przeznaczenia swego ze społecznèm wstrząśnieniem i walką przeciwnych sobie żywiołów połączone być musi, nie mogliśmy pogodzić siły, energii i ducha rewolucyjnego w głównym kierunku, z niedołężnością, anarchią albo sprzecznemi dążeniami w jego podrzędnych ogniwach; nie mogliśmy rozpraszać odpowiedzialności u steru skoncetrowanéj; mnożyć tam przeszkody, gdzie je usunąć chcemy; trzymając się przeto położonéj na początku zasady, osądziliśmy, że władze podrzędne pod każdym względem od władzy naczelnéj zawisłemi być muszą, z niéj tylko brać swój początek i w niéj się zbiegać jako w ostatecznèm ognisku swojèm. — Idąc daléj w téj saméj myśli, zawsze na dokładnèm pojęciu ruchu rewolucyjnego i przewidzeniu przeszkód opartéj, przypuściliśmy możność zawieszania lub zmodyfikowania najświętszych nawet praw indywidualnych, jakiemi są wolność osobista, wolność druku, wolność stowarzyszeń, wolność sumienia, prawo własności, gdyby te w otwartym lub skrytym boju z rewolucyą i jéj celami stanęły. Dla zachowania jedności w kierunku sprawą publiczną i zabezpieczenia się od despotyzmu militarnego, uczyniliśmy naczelne władze wojskowe zaległemi od władzy ogólnéj powstania, wskazaliśmy polityczne przynajmniéj warunki organizacyi siły zbrojnéj, oparliśmy ją na masach w imie miłości ojczyzny i interesu wspólnego do boju powołanych. Rozwijając wreszcie najgłówniejszy środek wydobycia sił narodowych, oznaczyliśmy rękojmie, które ludowi złożone być winny, chcąc go utwierdzić w przekonaniu iż sprawa powstania będzie zarazem i jego sprawą.

Wszystkie te zasady i środki rewolucyjne teoryi naszéj są same z siebie tak oczywiste, do tego stopnia i zewnętrznemi i wewnętrznemi okolicznościami usprawiedliwione, wyczerpanèm doświadczeniem z obcych i własnych dziejów poparte, iż bezwątpienia, ktokolwiek niechętny lub uprzedzony nie jest, zgodzić się na nie musi; dla tego rodzaju słuchaczy i sędziów naszych, zebrane dotąd dowody i rozumowania, aż nadto są przekonywającemi; lecz my pamiętać na to winniśmy, że mamy do czynienia w znacznéj przynajmniéj części, ze złą wiarą lub

z przesądami od wieków zastarzałemi; że jeżeli pierwsza obracać zwykła na swoję korzyść to wszystko, z czego złudzenie wyprowadzić może, drugie nie rozpraszają się tak łatwo i nie ustępują przed każdą oczywistością; nie zostawić nic przeto na boku coby do objaśnienia i wsparcia naznaczonych przyszłemu powstaniu warunków posłużyć mogło; obejrzeć je i sprawdzić pod każdym względem, pomnożyć o ile można ich oczywistość, jest obowiązkiem Towarzystwa i zarazem tą przezornością, któréj pomijać nie należy. Niezaprzeczoną jest rzeczą, że błędy i przesądy nasze, jak w każdym względzie tak i w przedmiocie pojęć rewolucyjnych mają swoje siedlisko w przeszłości; z tego to również źrodła zła wiara zwykła jest czerpać argumenta swoje, dla uwikłania niemi rozsądku publicznego. Tyle razy już za broń porywaliśmy, tylu 'czcią okrytych przywódzców mieliśmy na czele swojém, iż zdaje nam się że w rzemiośle powstań jak najdokładniéj wyćwiczeni jesteśmy. Same wprawdzie niepowodzenia przeszłych usiłowań powinnyby nam wykazać zbyt ciasne ich podstawy lub błędy w wykonaniu i prowadzeniu; ale cóż stąd, kiedy się zawsze znaleźli pisarze, fałszywym patryotyzmem lub duchem kasty powodowani, którzy te niepowodzenia inaczéj wytłumaczyli, inne zupełnie obce nadali im przyczyny; wady zaś i główne niedostateczności osłonili starannie. Jeżeli przeto chcemy sięgnąć do właściwego siedliska przesądów i uprzedzeń, jeżeli chcemy zniszczyć opór najzdrowszym wyobrażeniom dzisiaj jeszcze stawiany, uderzmy na tę fałszywą arkę przymierza narodowego, rozbierzmy w końcu poszukiwań naszych historyą dotychczasowych powstań, a oddzielając wielkie poświęcenia i zasłużonych ojczyźnie ludzi, od błędów które nam w spadku zostawili, znajdziemy w nich nowe, jak najmocniéj przekonywające dowody na wsparcie nauki naszéj.

Praca ta niezbyt zapewne trudna, z powodu materyałów jakie do téj części historyi w *Przeglądzie Dziejów Polskich* znaleść się mogą, ma jeszcze i tę za sobą korzyść, iż nastręcza sposobność bliższego obejrzenia przedmiotów, które przy kwestyach naszych, albo zupełnie pominięte, albo też nawiasem tylko traktowane były. Przechodząc szereg dotychczasowych usiłowań narodu o niepodległość, jakoto: konfederacyą barską — wojny lub powstania z r. 1792 — 1794 — 1806 — 1812, a mianowicie ostatnią rewolucyą naszę, spotkamy tam i fanatyzm religijny jako sprężynę ruchu, i oglądanie się na obcą pomoc z zastosowaniem do niéj początku albo też dalszych następstw powstania; błędy kwestyami poruszone, równie obfite znajdą dla siebie przykłady. Jeżeli więc dokładnie zbadamy i oznaczymy chara-

kter każdego z powstań poprzednich, myśl główną jaka mu przewodniczyła, środki które użyte były, jako też przyczyny niedopięcia zamierzonego celu, osiągniemy pierwszą i najgłówniejszą część kwestyi — jeżeli znowu obok wykazanych wad i niedostateczności, rozwiniemy własną naukę i znajdziemy sposobność powtórzenia tego wszystkiego co dotąd w epoce walki o niepodległość wypracowaném zostało, będziemy mieli część drugą, czyli założenie w całości dokonane.

Kwestya przeto właściwa, którą dla objęcia tego przedmiotu kładziemy jest następująca:

Jakie są przyczyny bezskuteczności dotychczasowych usiłowań o odzyskanie niepodległego bytu Polski, i jakie środki w tym celu za skuteczne na przyszłość przyjąć należy?

Termin do nadsyłania odpowiedzi oznacza się na dzień 15 maja.

Stosując się do niedawno zapadłego postanowienia Towarzystwa, które przenosząc na Sekcyą Przedstawiającą wydawanie decyzyi względem powtórnego przyjęcia, żąda zarazem, aby imiona i nazwiska wracających, data i miejsce ich wykreślenia, tudzież sekcya przez którą na nowo są przedstawiani, w okólnikach ogłaszane były, pospieszamy z dopełnieniem tego przedwstępnego warunku co do czterech obywateli następujących:

1° Chrzanowski Stanisław, wykreślony przez sekcyą Troyes 10 Października 1836 r. i przez tęż sekcyą do powtórnego przyjęcia przedstawiony.

2° Nowaak Faustyn, wykreślony przez sekcyą Spoix 8 Października 1835 r., przedstawiony do powtórnego przyjęcia przez sekcyą Troyes.

3° Szwarc Bogumił, wykreślony przez byłą sekcyą Centralną w Poitiers 1835 r., przedstawiony do powtórnego przyjęcia przez sekcyą Rouen.

4° Betko Jan, wykreślony przez sekcyą Bordeaux 14 Stycznia 1838 roku, przez tęż samę sekcyą przedstawiony do powtórnego przyjęcia.

Wzywamy przytém wszystkich członków, którzyby mieć mogli powody do założenia opozycyi przeciwko powtórnemu przyjęciu rzeczo-

nych obywateli, iżby takowe w ciągu miesiąca od daty niniejszego okólnika, dla zakomunikowania jéj Sekcyi przedstawiającéj do Centralizacyi nadesłali; po upływie albowiem tego czasu Sekcya Przedstawiająca do wydania decyzyi nad zaniesionemi żądaniami, według przepisów prawa przystąpi.

SEKCYA PRZEDSTAWIAJĄCA TOWARZ: DEMOKR: POLSKIEGO W NANTES DO OGÓŁU TOWARZYSTWA.

OBYWATELE!

Powołani wolą Ogółu do sprawowania obowiązków Sekcyi Przedstawiającéj, postanowiliśmy w czasie dzisiejszéj instalacyi, przedstawić wam przekonania nasze w téj mierze. Nie mamy charakteru i przeznaczenia instytucyi w zwyczajnym składzie społeczeństwa, pod nazwiskiem sądów istniejącéj, ale tylko stoimy na straży całości i bezpieczeństwa związku, tudzież obowiązani jesteśmy wymierzać ścisłą sprawiedliwość pojedynczym jego członkom; sąd nasz na tych dwóch najprzeważniejszych względach zawsze wspierać się musi; wszystko więc to co związkowi naszemu w jego świętych usiłowaniach przeszkadzać, co czystość zasad plamić, od celu odwodzić, działania paraliżować może, jak najsurowiéj karać i bez żadnego pobłażania powściągać widzimy potrzebę; z drugiéj zaś strony, lekkie błędy i przekroczenia, spory prywatne, najczęściéj w popędliwości i uniesieniach chwilowych swój początek biorące, jako też inne zboczenia, które ani stanowczo szkodzić Towarzystwu, ani moralności demokratycznéj nadwerężać nie będą, raczéj prostować tylko i napominieniem braterskiém od dalszych następstw wstrzymywać jesteśmy przygotowani.

Tak ostatecznie pojmując główne obowiązki nasze, przystępujemy z chęcią do ciężkiéj pracy, którąście na nas włożyli; w duchu ogólnym i tych uczuciach jakie was ożywiają, szukać będziemy dla siebie wsparcia, nagrody zaś w własném sumieniu i powszechném zadowolnieniu Towarzystwa.

Nantes 16 Lutego 1840 roku.

Pozdrowienie i Braterstwo.

Za sekr. Sekcyi Przed: *P. F. Jasiński.* — Prezydujący z kolei. *W. Małuski.*

Wyszczególnienie i porządek sądów bratnich na kwartał pierwszy 1840 roku.

Z przeszłéj kolei pozostałe sekcye: Rouen — Strasbourg — Toulouse, są najpierwszemi do sądzenia spraw na nie przypadających; nowa zaś koléj w porządku alfabetycznym będzie następująca: Angers — Bordeaux — Clermont-Ferrand — St-Etienne — Hâvre — Lyon — Niort — Paryż — Poitiers — Rouen — Strasbourg — Toulouse.

PRZYJĘCI.

1911 Boehm Eugeniusz 27/12 z. r. w Poitiers.
1912 Bakczyński Józef 25/1 b. r. w Poitiers.
1913 Szlaski Wincenty 27/11 z. r. w Paryżu.
1914 Dąbrowski Stanisław 12/1 b. r. w Paryżu.
1915 Koerber Jan 1/2 b. r. w St-Etienne.
1916 Pawlicz Felix 15/2 b. r. w Poitiers.

WYKREŚLENI.

1. Kosiński Antoni decyzyą sądu bratniego w Paryżu dnia 10/10 r. z., za nieuszanowanie prawa i ustaw Towarzystwa.
2. Wielogłowski Bolesław, decyzyą sądu bratniego w Poitiers 10/11 z. r. za nieczynność i niepodzielanie zasad Towarzystwa.
3. Stobiecki Konstanty, decyzyą sądu bratniego w Clermont Ferrand d. 19/10 z. r. za niemoralne postępowanie.
4. Ostrowski Jan Euzebiusz, decyzyą sądu bratniego w Rouen 1/12 z. r. za nieczynność i niepodzielanie zasad Tow.
5. Gajewski Wincenty, decyzyą sądu brat: w St-Etienne 17/12 z. r. za niepodzielanie zasad Towarzystwa.
6. Bieliński Albert, decyzyą sekcyi Nantes 25/12 z. r. w drodze apelacyjnéj od decyzyi sądu brat: w Paryżu, za postępowanie niezgodne z zasadami Tow.
7. Szell Wittinghoff, decyzyą sekcyi Przedstawiającéj 25/12 z. r. w apelacyi od decyzyi sądu brat: w Angers, za postępowanie przeciwne zasadom Tow.
8. Janiszewski Łukasz decyzyą sądu brat: w Angers 29/12 r. z., za nieczynność i niemoralne postępowanie.
9. Huczko Onufry decyzyą sądu bratniego w Clermont-Farrand 18/1 r. b., za nieczynność i niepodzielanie zasad Towarzystwa.
10. Piotrowski Cypryan detto detto detto.
11. Blewski Antoni decyzyą sądu brat: w St-Etienne 27/1 r. b., za nieczynność i niepodzielanie zasad Tow.
12. Łada Jan decyzyą sądu brat: w Poitiers 8/3 r. b., za nieczynność i niepodzielanie zasad Towarzystwa.

ZMARLI.

Tokarski Michał, dnia 11 Stycznia r. b. w Hâvre.

Na żądanie Sekcyi Rouen, wymieniamy członków: Przedpełskiego Pawła, Przedpełskiego Jana, i Witkowskiego Ludwika, jako zaniedbujących obowiązki członków Towarzystwa.

Z pomiędzy zamieszczonych na liście niewiadomych z pobytu, zgłosili się do czynności :

1 Flejczerowski Ksawery w Cosne.
2 Zdanowicz Leonard w Strasburgu.
3 Rudyński Franciszek w Paryżu.
4 Eliaszewicz Alexander w Versailles.
5 Ładomirski Maurycy w Lyon.
6 Andrulewicz Kazimierz w Montmarault.
7 Potocki Kazimierz w Agen.
8 Sufranowicz Ksawery w Montpellier.
9 Kuligowski Paweł w Draguignan.
10 Bagiński Stanisław w Ville-neuve-le-Roi.
11 Tomaszewski Jan Alfons w Charny.
12 Sędzimir Józef w Tonnerre.
13 Kolski Wincenty w Monpellier.
14 Czernik Alexander w Pont-au-de-Mer.
15 Okieńczyc Ludwik w Pont-au-de-Mer.
16 Chyliński Jan w Boulogne.
17 Dziakowicz Ksawery w Hâvre.
18 Koskowski Jan w Paryżu.

BIBLIOTEKA TOWARZYSTWA.

Dalszy ciąg spisu umieszczonego w okólniku 12 *z dnia* 27 *Listopada* 1839 *roku.*

1° HISTORYA POLSKA.

Beautés de l'histoire de Pologne, par Nougaret. Paris 1814.

Résumé de l'histoire de Pologne, par Léon Thiessé. Paris 1824.

Histoire de Pologne depuis les temps les plus reculés jusqu'à nos jours, par Jean Czyński. Paris 1839.

Panowanie Stanisława Augusta, przez Lelewela. Paryż 1839.

Pamiętniki Albrychta Stanisława ks. Radziwiłła kanclerza W. ks. Litewskiego. Poznań 1839 2 tomy.

Rys życia Tadeusza Kosciuszki, przez Karola Falkensteina tłumaczenie z niemieckiego. Wrocław 1827.

Pamiętniki do panowania Augusta III i Stanisława Augusta z rękopismu księdza Andrzeja Kitowicza wydane, przez A. Wojkowskiego. Poznań 1839.

Statistique génerale de la ville de Cracovie, de son territoire et du royaume de Gallicie, par Słowaczyński. Paris 1839.

2° HISTORYA OBCA.

Histoire de Napoléon, par Louis Ardant. Paris 1836.

Beautés de l'histoire du Bas-Empire. Paris 1811.

Vie de Catherine II, impératrice de Russie. Paris 1797, 2 vol.

Mémoires sur la Grèce, pour servir à l'histoire de la guerre de l'indépendance, accompagnés de plans topographiques, par Maxime Raybaud. Paris 1824, 2 vol.

Résumé géographique de la Péninsule Ibérique, par Bouy de St-Vincent. Paris 1826.

Histoire générale de la civilisation en Europe depuis la chute de l'empire romain jusqu'à la révolution française, par Guizot. Paris 1840.

Histoire de la civilisation en France depuis la chute de l'empire romain, par Guizot. Paris 1840, 4 vol.

3° FILOZOFIA, POLITYKA, PRAWO.

Dictionnaire politique, ou Encyclopédie abrégée du langage et de la science politiques. Paris 1839.

Catéchisme de la réforme électorale, par Benthame. Paris 1839.

Pamphlets de Paul-Louis Courier. Bruxelles 1827.

Deutschland und Russland. Manheim - verlag von Heinrich Hoff 1839.

Die Europaeische Pentarchie. Leipzig 1839.

Cours de législation gouvernementale, par Albitte. Paris 1835.

Contraste de la réformation anglicane par Henri VIII et de la réformation gallicane par l'assemblée constituante, par Gratien. Chartres 1791.

De Paris à Naples, études de moeurs, de marine et d'art, par A. Jal. Paris 1836, 2 vol.

Voyage d'un exilé, par d'Haussez. Paris 1835, 2 vol.

Les Saints Evangiles avec l'introduction, par Buchez. Paris 1837.

Nowy Testament, przez Wujka. Lipsk 1832.

Poitiers, dnia 6 Marca 1840 r.

Sekretarz — Prezydujący z kolei

J. Słowicki. — *W. Heltman.*

Adres do Centralizacyi jest : à Mr SLOWICKI, Polonais, à Poitiers (Vienne). Pakiety i inne przesyłki przez dyliżans, mają być adresowane jak wyżéj, z dodatkiem : *Plan des Petits-Jésuites, chez Mr Rouil.*

Poitiers, w Drukarni F.-A. Saurin.